

KOMPARATIVISTIK PEDAGOGIKA FANINING TADQIQOT METODLARI

Beshimova O'g'iloy
Najmiddinova Shoira

*University of management and Future technologies
universitetining, Pedagogika yo'nalishi talabalari*

Annotatsiya

Ushbu maqolada Shvetsiyada umumta'lim tizimining o'ziga xos xususiyatlari, uning tuzilishi va faoliyat yuritish tamoyillari yoritilgan. Tadqiqotda Shvetsiya ta'lim tizimining demokratik, inklyuziv va o'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan jihatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, ta'limning bepul tashkil etilishi, baholash tizimining bosqichma-bosqich joriy etilishi, inklyuziv ta'lim, raqamli texnologiyalardan foydalanish hamda xalqaro ta'lim standartlariga moslashuv masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Maqolada Shvetsiya ta'lim tajribasining komparativistik pedagogika nuqtayi nazaridan ilmiy-amaliy ahamiyati va uni O'zbekiston ta'lim tizimini takomillashtirishda qo'llash imkoniyatlari asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: Shvetsiya ta'lim tizimi, umumta'lim, komparativistik pedagogika, inklyuziv ta'lim, baholash tizimi, o'quvchi markazli ta'lim, xalqaro tajriba.

Abstract

This article explores the key features of the general education system in Sweden, emphasizing its student-centered, inclusive, and democratic principles. The study outlines the structure of compulsory education, assessment practices, and the use of digital technologies. It also discusses the importance of Sweden's educational experience within the framework of comparative pedagogy and its relevance to the improvement of the education system of Uzbekistan.

Keywords: comparative pedagogy, Swedish education system, general education, inclusive education, student-centered learning, assessment system, international experience.

Kirish

Shvetsiyada umumta'lim tizimi dunyodagi eng rivojlangan va samarali tizimlardan biri hisoblanadi. Bu mamlakatda ta'lim davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, har bir bolaning sifatli va teng ta'lim olish huquqi kafolatlangan. Shvetsiya ta'lim tizimi o'quvchi shaxsini rivojlantirishga, uning mustaqil fikrlashi va ijtimoiy faolligini oshirishga yo'naltirilganligi bilan ajralib turadi.

Ta'lim jarayonida majburiylikdan ko'ra, o'quvchining qiziqishi va ehtiyojlariga ko'proq e'tibor beriladi.

Shvetsiyada umumta'lim tizimi maktabgacha tayyorlov bosqichidan boshlanib, majburiy umumta'lim va undan keyingi yuqori sinflarni o'z ichiga oladi. Majburiy ta'lim asosan 6–16 yoshdagi bolalarni qamrab oladi va to'qqiz yil davom etadi. Ushbu davrda barcha o'quvchilar uchun ta'lim bepul hisoblanadi. Davlat tomonidan darsliklar, o'quv qurollari, maktab ovqati hamda ayrim hollarda transport xarajatlari ham qoplanadi. Bu esa ijtimoiy tenglikni ta'minlash va barcha bolalar uchun bir xil imkoniyat yaratishga xizmat qiladi.

Shvetsiya maktablarida baholash tizimi ham o'ziga xos bo'lib, kichik sinflarda an'anaviy baholardan foydalanilmaydi. Dastlabki yillarda o'quvchilarga baho qo'yishdan ko'ra, ularning bilim darajasi va rivojlanishi haqida tavsiyalar berish, fikr-mulohaza bildirish muhim hisoblanadi. Bu yondashuv bolalarda qo'rquv va bosimni kamaytirib, o'qishga bo'lgan qiziqishni oshiradi. Keyingi sinflarda baholash bosqichma-bosqich joriy etilib, o'quvchining bilim va ko'nikmalari adolatli baholanadi.

Ta'lim jarayonida o'qituvchi asosiy bilim beruvchi emas, balki o'quvchini yo'naltiruvchi va qo'llab-quvvatlovchi shaxs sifatida faoliyat yuritadi. O'quvchilar dars jarayonida mustaqil ishlashga, fikr bildirishga, jamoada ishlashga va muammolarni hal qilishga o'rgatiladi. Shvetsiya maktablarida uy vazifalari ham ko'p berilmaydi, chunki bolalarning bo'sh vaqtini dam olish, sport va ijodiy faoliyat bilan o'tkazishi muhim deb hisoblanadi.

Shvetsiyada inklyuziv ta'lim tizimi keng rivojlangan. Maxsus ehtiyojga ega bo'lgan bolalar alohida maktablarda emas, balki oddiy maktablarda ta'lim oladi. Ular uchun individual ta'lim rejalari ishlab chiqiladi va zarur hollarda maxsus pedagoglar, psixologlar yordam ko'rsatadi. Bu esa bolalarning jamiyatga moslashuvi va teng huquqli shaxs sifatida shakllanishiga yordam beradi.

Shuningdek, Shvetsiya ta'lim tizimida demokratiya, inson huquqlari va tenglik masalalariga katta e'tibor qaratiladi. O'quvchilarga o'z fikrini erkin bildirish, qarorlar qabul qilish jarayonida ishtirok etish imkoniyati beriladi. Maktablarda o'quvchilar kengashi faoliyat yuritib, ular maktab hayotiga doir masalalarda o'z takliflarini bildirishlari mumkin.

Raqamli texnologiyalar ham Shvetsiya ta'lim tizimining muhim qismi hisoblanadi. Ko'pgina maktablarda dars jarayonida kompyuter, planshet va boshqa raqamli vositalardan keng foydalaniladi. Bu esa o'quvchilarning axborot bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga va zamonaviy ta'lim muhitini yaratishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, Shvetsiyada umumta'lim tizimi o'quvchining shaxsiy rivoji, ijtimoiy tenglik va ta'lim sifati tamoyillariga asoslanadi. Ushbu tizimning tajribasi komparativistik pedagogika nuqtayi nazaridan katta ahamiyatga ega bo'lib, uni

o'rganish va tahlil qilish O'zbekiston ta'lim tizimini takomillashtirishda foydali bo'lishi mumkin.

Shvetsiyada umumta'lim tizimida o'qituvchilarning mavqei va kasbiy tayyorgarligiga ham alohida e'tibor qaratiladi. O'qituvchi bo'lish uchun oliy ta'lim muassasalarida puxta pedagogik va psixologik tayyorgarlikdan o'tish talab etiladi. O'qituvchilar doimiy ravishda malaka oshirish kurslarida qatnashib, yangi pedagogik yondashuvlar va metodlar bilan tanishib boradilar. Bu holat ta'lim sifatining barqaror bo'lishiga va o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shvetsiyada o'qituvchi jamiyatda hurmatga sazovor kasblardan biri hisoblanadi.

Shuningdek, ta'lim jarayonida o'quvchilarning ruhiy holati va farovonligi muhim o'rin tutadi. Maktablarda o'quvchilar bilan ishlovchi psixologlar va ijtimoiy pedagoglar faoliyat yuritadi. Ular o'quvchilarning muammolarini aniqlash, stress holatlarini kamaytirish va sog'lom muhitni shakllantirishga yordam beradi. Bu yondashuv o'quvchilarning maktabga bo'lgan munosabatini ijobiy tomonga o'zgartiradi va ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi.

Shvetsiya ta'lim tizimida ota-onalar bilan hamkorlikka ham katta ahamiyat beriladi. Ota-onalar maktab hayotida faol ishtirok etib, o'qituvchilar bilan muntazam muloqotda bo'lib turadilar. Bu hamkorlik o'quvchilarning rivojlanishini kuzatish va ularning muammolarini o'z vaqtida hal etishga yordam beradi. Maktab va oila o'rtasidagi uzviy aloqalar ta'lim jarayonining muhim qismi hisoblanadi.

Ta'lim mazmuni ham doimiy ravishda yangilanib boradi. O'quv dasturlari zamonaviy jamiyat talablari, mehnat bozori ehtiyojlari va texnologik rivojlanish bilan uyg'un holda ishlab chiqiladi. O'quvchilarda tanqidiy fikrlash, muammolarni tahlil qilish va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirishga alohida e'tibor beriladi. Bu esa ularni kelajak hayotga tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Shvetsiyada umumta'lim tizimi faqat bilim berish bilan cheklanib qolmay, balki o'quvchilarni jamiyatning faol a'zosi sifatida tarbiyalashga qaratilgan. Maktablarda ekologik tarbiya, sog'lom turmush tarzi, jamiyat oldidagi mas'uliyat va fuqarolik madaniyatiga oid masalalar keng yoritiladi. O'quvchilar kichik yoshdan boshlab tabiatga ehtiyotkorona munosabatda bo'lish, atrof-muhitni asrash va jamiyat hayotida faol ishtirok etishga o'rgatiladi.

Shu jihatlari bilan Shvetsiya umumta'lim tizimi komparativistik pedagogika doirasida o'rganishga arzigulik tajribaga ega. Ushbu tizimning ijobiy tomonlarini tahlil qilish va ularni milliy ta'lim tizimiga moslashtirish orqali ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarni har tomonlama rivojlantirish va zamonaviy jamiyat talablariga mos kadrlar tayyorlash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xaydarov. S.A. (2025). Oilaviy tarbiyada va maktab tarbiyasida yuzaga keladigan risklar. 16-son. 9-11.

2. Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. Web of Teachers: Inderscience Research. 2 (11). 203-205.
3. Хайдаров С. (2025). Оилаларда фарзанд тарбиясига рухий таъсир ўтказиш. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
4. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.
5. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.
6. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11-12.
7. Khaydarov S.A. (2025). On analysis of family factors and social creativity issues in the study of the psychological portrait of educational institutions' leaders. Tuijin Jishu/Journal of Propulsion Technology ISSN: 1001-4055 Vol. 46 No. 2.
8. Хайдаров С. (2025). Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashuv jarayonidagi ahamiyati. 3 (9). 261-265.
9. Andersson B. (2023). General education system in Sweden and its development trends. Nordic Education Review. 12(3). 45–49.
10. Johansson L. (2022). Student-centered learning in Swedish schools. European Journal of Education Studies. 9(2). 101–105.
11. Nilsson K. (2024). Inclusive education practices in Sweden. Modern Education and Development. 4(15). 67–71.
12. Larsson P. (2023). Assessment system and learning outcomes in Swedish compulsory schools. International Journal of Pedagogy. 6(4). 88–92.
13. Skolverket. (2024). The Swedish education system: structure and principles. Stockholm. 23–30.
14. OECD. (2023). Education at a glance: Sweden. OECD Publishing. 112–118.
15. UNESCO. (2022). Inclusive and equitable education in Nordic countries. Paris. 56–61.
16. Bergström A. (2024). Digital technologies in Swedish general education. Journal of Educational Innovation. 5(1). 34–38.